

УДК : 334.012.63/.64 : 355(477)

Кобеля-Звір М. Я.,

marianakobelia@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5627-9408,

к. е. н., доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Вовчак О. Д.,

vovchak.olga@meta.ua, ORCID ID: 0000-0002-8858-5386,

д. е. н., проф., професор кафедри фінансових технологій та консалтингу, Львівський Національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Звір Ю. В.,

yurizvir@gmail.com, ORCID ID: 0009-0005-2749-1916,

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ УМОВИ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

***Анотація.** У статті розглянуто інституційно-правові та інформаційні умови розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні. Зокрема, проаналізовано наявні інституції в Україні, які підтримують представників мікро-, малого та середнього бізнесу через грантове фінансування, а саме: 1. Державні грантодавці - це установи та окремі програми, що фінансуються урядом і надають гранти для підтримки різних сфер, зокрема підприємницької діяльності в Україні; 2. приватні грантодавці – різні фонди, благодійні організації та окремі особи, які надають фінансову підтримку для реалізації проектів, що відповідають їхнім інтересам і цінностям; 3. корпоративні грантодавці - це компанії та підприємства, які надають гранти для підтримки соціальних, екологічних та бізнес-проектів у межах своєї політики корпоративної соціальної відповідальності; 4. Міжнародні грантодавці, до яких відносять міжнародні організації, фонди та агенції; 5. Громадські та неприбуткові грантодавці, до яких відносяться неурядові організації, благодійні фонди та інші неприбуткові установи, які надають гранти для підтримки громадських ініціатив і проектів. У дослідженні здійснено огляд законодавчої бази, що регулює грантове фінансування підприємницької діяльності, та визначено правові бар'єри та прогалини у законодавстві, а саме: невизначеність термінології, податкові обмеження, бюрократичні процедури, відсутність ефективного моніторингу і контролю, закріпленого на законодавчому рівні, незахищеність прав грантоотримувачів. У статті окреслено інформаційно-правові умови розвитку грантового фінансування та виявлено в них слабкі місця, а саме: нині ще на законодавчому рівні залишаються нерегульованими аспекти централізованого інформування підприємців про доступні для них гранти. У дослідженні зроблено акцент на тому, що розвиток інституційно-правових умов та інформаційного забезпечення грантового фінансування в Україні має певні недоліки, які варто усунути для підвищення ефективності підтримки бізнесу. Авторами розроблено пропозиції щодо покращення інституційного, правового та інформаційного середовища розвитку грантового фінансування в Україні. Як підсумок дослідження запропоновано рекомендації розробити законодавство для регулювання грантової підтримки, зокрема звільнення грантів від оподаткування та спрощення бюрократичних процедур. Наголошено: міжнародний досвід показує, що створення єдиної інформаційної платформи сприятиме прозорому доступу підприємців до грантових можливостей.*

Ключові слова: гранти, грантове фінансування, програми для бізнесу, підтримка малого та середнього підприємництва, альтернативні ресурси для бізнесу.

Kobelia-Zvir M. Ya.,

marianakobelia@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5627-9408,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Vovchak O. D.,

vovchak.olga@meta.ua, ORCID ID: 0000-0002-8858-5386,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Financial Technologies and Consulting,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

Zvir Yu. V.,

yuriizvir@gmail.com, ORCID ID: 0009-0005-2749-1916,

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

INSTITUTIONAL AND LEGAL CONDITIONS AND INFORMATION SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF GRANT FINANCING OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN UKRAINE

Abstract. *The article examines the institutional, legal and informational conditions for the development of grant financing of entrepreneurial activity in Ukraine. In particular, the existing institutions in Ukraine that support representatives of micro, small and medium-sized businesses through grant funding were analyzed, namely: 1. State grant providers are institutions and separate programs financed by the government and provide grants to support various areas, in particular, entrepreneurial activities in Ukraine; 2. Private donors - various foundations, charitable organizations and individuals who provide financial support for the implementation of projects that correspond to their interests and values; 3. Corporate grantors are companies and enterprises that provide grants to support social, environmental and business projects within the framework of their corporate social responsibility policy; 4. International donors, which include international organizations, foundations and agencies; 5. Public and non-profit grant-makers, which include non-governmental organizations, charitable foundations and other non-profit institutions that provide grants to support public initiatives and projects. The research reviewed the legislative framework regulating grant support for entrepreneurial activity and identified legal barriers and gaps in the legislation, namely: vagueness of terminology, tax restrictions, bureaucratic procedures, lack of effective monitoring and control established at the legislative level, lack of protection of grant recipients rights. The article outlines the informational and legal conditions for the development of grant funding and identifies their weaknesses, namely: aspects of centralized informing entrepreneurs about grants available to them remain unregulated at the legislative level. The study emphasizes that the development of institutional and legal conditions and information provision of grant funding in Ukraine has certain shortcomings that should be eliminated in order to improve the efficiency of business support. The authors developed proposals for improving the institutional, legal and informational environment for the development of grant funding in Ukraine. As a result of the study, recommendations were made to develop legislation to regulate grant support, in particular, exempting grants from taxation and simplifying bureaucratic procedures. Emphasized: international experience shows that the creation of a single information platform will facilitate transparent access of entrepreneurs to grant opportunities.*

Keywords: grants, grant funding, programs for business, support for small and medium-sized businesses, alternative resources for business.

JEL Classification: G30; M29; O16; O19; F33; F39; F41

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-80-07>

Постановка проблеми. У сучасних умовах підприємці в Україні мають доступ до різноманітних грантових програм, спрямованих на підтримку та розвиток бізнесу [38]. Підтримка надається як у межах державних програм, так і міжнародними організаціями. Вивчення інституційно-правових умов та інформаційного забезпечення розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні є надзвичайно актуальним із кількох причин. По-перше, інституційно-правове середовище визначає ключові правила і процедури, які впливають на доступність грантів для підприємців та їх ефективне використання. Відсутність чіткої регламентації або наявність правових бар'єрів у цій сфері може стримувати розвиток малого та середнього

бізнесу, знижуючи конкурентоздатність та інноваційний потенціал підприємництва. По-друге, інформаційне забезпечення є вирішальним чинником для забезпечення доступу представників бізнесу до грантових ресурсів. Таким чином, аналіз інституційно-правових та інформаційних аспектів функціонування грантових програм для бізнесу, виявлення прогалин та напрацювання рекомендацій щодо оптимальних шляхів усунення перешкод дозволить стимулювати розвиток підприємництва та зміцнити економіку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні досліджують чимало науковців, серед яких: Штещенко О. Д., Мозговий Є. В.,

Лойко В. В., Александров Б. В., Якимчук Н. Я., Войтко В., Кудіна О. М., Серікова Т. М., Якимчук Н. Я. та ін. [2, 13, 14, 15, 16, 17, 30].

Зокрема, В. Войтко, О. М. Кудіна, Т. М. Серікова, проаналізувавши законодавчу базу у сфері обліково-аналітичного забезпечення грантів як альтернативних джерел фінансування підприємств, зробили висновок, що низка аспектів обліково-аналітичного забезпечення є не врегульованими [2].

Н. Я. Якимчук, дослідивши особливості правового регулювання відносин у сфері надання бюджетних грантів, наголосила, що неприйнятною є ситуація, коли ціла група суб'єктів бюджетних відносин випадає з-під бюджетно-правового регулювання чи коли певна бюджетно-правова категорія, як-от “бюджетний грант” і, відповідно, певна група бюджетних відносин, “стають предметом регулювання податкового законодавства без належного врегулювання таких відносин положеннями БК України.” [17]

Водночас, незважаючи на те, що низка науковців у своїх дослідженнях торкаються різних аспектів грантового фінансування в Україні, ще недостатньо дослідженими залишаються інституційно-правові умови та інформаційне забезпечення розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в розкритті інституційно-правових та інформаційних умов розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні.

Завданням дослідження є:

1. Аналіз наявних інституцій в Україні, які підтримують підприємництво через грантове фінансування.

2. Огляд законодавчої бази, що регулює грантову підтримку підприємницької діяльності, та визначення правових бар'єрів та прогалів у законодавстві.

3. Окреслення інформаційно-правових умов розвитку грантового фінансування та виявлення в них слабких місць.

4. Розроблення пропозицій щодо покращення інституційного, правового та інформаційного середовища розвитку грантового фінансування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під інституційно-правовими умовами загалом розуміють сукупність інституційних механізмів (органів, установ, процедур) та правових норм, які регулюють певну сферу суспільних відносин. У контексті розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності це поняття охоплює:

1. Інституції: державні, міжнародні або приватні установи (міністерства, агенції, фонди), які займаються підтримкою підприємництва через надання грантів, або ж окремі їх програми.

2. Правові норми: нормативно-правові акти, угоди та регуляції, які встановлюють порядок отримання грантів, правила їх використання та звітності.

Отже, для досягнення мети дослідження спершу варто проаналізувати наявні інституції в Україні, які підтримують підприємництво через грантове фінансування.

Таблиця 1

Українські інституції для допомоги підприємництву шляхом грантового фінансування

Види інституцій	Характеристика
Державні грантодавці	Це установи та окремі програми, що фінансуються урядом і надають гранти для підтримки різних сфер, зокрема підприємницької діяльності в Україні.
Приватні грантодавці	Це різні фонди, благодійні організації та окремі особи, які надають фінансову підтримку для реалізації проектів, що відповідають їхнім інтересам і цінностям.
Корпоративні грантодавці	Це компанії та підприємства, які надають гранти для підтримки соціальних, екологічних та бізнес-проектів у межах своєї політики корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).
Міжнародні грантодавці	До них відносять міжнародні організації, фонди та агенції, які надають фінансову підтримку для реалізації проектів у різних країнах, в тому числі і в Україні.
Громадські та неприбуткові грантодавці	До них відносяться неурядові організації, благодійні фонди та інші неприбуткові установи, які надають гранти для підтримки громадських ініціатив і проектів.

Дослідимо особливості та зміст діяльності таких інституцій:

1. Державні грантодавці – це установи та окремі програми, що фінансуються урядом і надають гранти для підтримки різних сфер, зокрема підприємницької діяльності в Україні.

Характерними **особливостями** грантів цієї категорії грантодавців є:

– *цільове призначення*. Гранти від державних установ для бізнесу зазвичай спрямовані на підтримку державних програм і пріоритетів, таких як збереження та створення нових робочих місць, наповнення бюджетів різних рівнів податками та платежами, розвиток інноваційних проектів тощо;

– *прозорість і звітність*. Державні гранти вимагають високого рівня прозорості та підзвітності. Отримувачі зобов'язані надавати детальні звіти про використання коштів і досягнення поставлених цілей;

– *конкурентність*. Отримання державних грантів часто здійснюється на конкурсній основі, що підвищує вимоги до якості підготовки проектних заявок;

– *бюрократичні вимоги*. Процедури подачі заявок і звітності можуть бути досить складними та вимагати дотримання специфічних нормативних вимог.

В Україні такими державними інституціями є:

- Український фонд стартапів, метою якого є підтримка інноваційних стартапів на ранніх стадіях їх розвитку [34];

- Український культурний фонд, що надає підтримку представникам культури та креативних індустрій [32];

- Український ветеранський фонд, який зосереджує свою підтримку для ветеранів та членів їхніх сімей у започаткуванні або розвитку бізнесу [31];

- Урядова програма “eРобота”, мета якої – сприяння розвитку підприємництва через надання грантів для створення чи розвитку бізнесу [25].

2. Приватні грантодавці. Приватні грантодавці включають різні фонди, благодійні організації та окремих осіб, які надають фінансову підтримку для реалізації проектів, що відповідають їхнім інтересам і цінностям. **Особливостями їх діяльності є:**

– *широкий спектр підтримки*. Приватні гранти можуть надаватися для підтримки найрізноманітніших проектів: від дослідження ринку до інноваційних проектів у бізнесі;

– *гнучкість у фінансуванні*. Приватні грантодавці мають більшу гнучкість у наданні фінансової підтримки і здатні швидко реагувати на нові виклики і можливості;

– *індивідуальний підхід*. Приватні грантодавці часто надають гранти на основі індивідуального підходу і можуть враховувати специфічні потреби і цілі проектів;

– *низькі вимоги до звітності*. Процедури звітності можуть бути менш формалізованими порівняно

з державними грантодавцями, але все ж вимагають прозорості і відповідності умовам грантової угоди.

До основних приватних грантодавців в Україні належать:

- *Фонд Віктора Пінчука*, який спрямовує свою діяльність на підтримку інноваційного розвитку України, зокрема через сприяння молодим підприємцям, освітнім програмам та науковим дослідженням [36];

- *Фонд родини Загорій*, що має за мету підтримку розвитку філантропії в Україні, зокрема через інноваційні бізнес- та соціальні проекти, які мають на меті покращення життя громади [37].

3. Корпоративні грантодавці – це компанії та підприємства, які надають гранти для підтримки соціальних, екологічних та бізнес-проектів у межах своєї політики корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). **До особливостей їх діяльності можна віднести:**

– *підтримку стратегічних ініціатив*. Корпоративні гранти часто спрямовані на підтримку проектів, які відповідають стратегічним інтересам компанії і сприяють підвищенню її репутації та стійкості;

– *інтеграцію в бізнес-процеси*. Компанії можуть надавати гранти на проекти, які сприяють вирішенню екологічних та соціальних проблем, пов'язаних із їхньою діяльністю. Такі гранти часто надаються і підприємцям для вирішення соціальних та екологічних проблем;

– *підтримку місцевих громад*. Корпоративні гранти часто спрямовані на підтримку розвитку місцевих громад, де компанії ведуть свою діяльність.

– *звітування та оцінку впливу*. Компанії можуть вимагати від отримувачів грантів надання звітів про досягнуті результати та оцінки впливу проектів на громади та екологію.

Сьогодні в Україні активну позицію серед цієї категорії грантодавців займають такі, як:

● *ПрАТ “Миронівський хлібопродукт” (МХП)*, який є одним із найбільших агропромислових холдингів України, через свою програму корпоративної соціальної відповідальності надає гранти на підтримку екологічних та соціальних ініціатив. Особливу увагу компанія приділяє проектам із розвитку місцевих громад та екологічної стійкості [35];

● *Нафтогазові компанії*, що фінансують проекти з охорони навколишнього середовища.

4. Міжнародні грантодавці є вагомими інституціями в сфері грантового фінансування. До них відносять міжнародні організації, фонди та агенції, які надають фінансову підтримку для реалізації проектів у різних країнах, в тому числі і в Україні. На відміну від розглянутих вище видів грантодавців, до особливостей діяльності міжнародних грантодавців можна віднести:

– *глобальні пріоритети*. Міжнародні гранти часто спрямовані на підтримку проектів, щоб вирішувати глобальні проблеми, такі як зміни клімату, боротьба з бідністю, забезпечення доступу до освіти й охорони здоров'я;

– *міжнародне співробітництво*. Міжнародні гранти сприяють розвитку співпраці між країнами і підтримують міжнародні дослідження та проекти;

– *високі вимоги до звітності*. Проекти, що фінансуються міжнародними грантодавцями, зазвичай мають суворі вимоги до звітності та моніторингу, щоб забезпечити прозорість і ефективність використання коштів;

– *підтримку великих проектів*. Міжнародні організації часто фінансують великі проекти, що мають значний вплив на регіональному або глобальному рівні.

Зазвичай міжнародна грантова допомога надається:

• за *Програмами ООН*, що підтримують проекти боротьби з бідністю і забезпечення сталого розвитку [27];

• *Європейською комісією*, яка фінансує програми з підтримки досліджень, інновацій та міжнародного співробітництва у країнах ЄС [26].

5. Громадські та неприбуткові грантодавці, до яких відносяться неурядові організації, благодійні фонди та інші неприбуткові установи, які надають гранти для підтримки громадських ініціатив і проектів.

Особливостями їх грантової діяльності є:

– *підтримка соціальних проектів*. Гранти від громадських організацій спрямовані на підтримку соціальних проектів, які можуть мати вплив на розвиток підприємництва не прямо, а опосередковано. Наприклад, грантоотримувач проводить навчання для жінок-ветеранок, яке сприятиме підвищенню їх бізнес-грамотності та відкриттю власної справи;

– *фокус на місцеві ініціативи*. Неприбуткові грантодавці часто підтримують місцеві ініціативи і проекти, що сприяють розвитку бізнесу в конкретно визначених громадах і підвищенню якості життя місцевого населення;

– *гнучкість у фінансуванні*. Неприбуткові грантодавці можуть надавати гранти для підтримки різних видів діяльності;

– *менші масштаби фінансування*. Громадські гранти можуть бути менш масштабними, але вони часто є більш доступними для невеликих організацій і місцевих ініціатив.

Прикладами таких грантодавців є:

- *Український соціальний венчурний фонд (УСВФ)*, який здійснює підтримку соціальних підприємств через надання грантів, менторства та наставництва [33];

- *Револьверний фонд “Це крафт”*, який надає підтримку крафтовим виробникам [28].

Задля розуміння правових умов забезпечення розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності доцільно проаналізувати чинну нормативно-правову базу в Україні.

Проведений науковий аналіз чинних законодавчо-нормативних документів виявив, що на законодавчому рівні термін “грант” закріплений в низці нормативно-правових актів. Так, відповідно до п. 5 ст. 1 Закону України “Про наукову і науково-технічну

діяльність” (Документ 848-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 15.11.2024) (який регулює аспекти надання грантів для підтримки науково-технічних розробок, які можуть бути використані підприємцями для розвитку інноваційних проектів) гранти – фінансові чи інші ресурси, надані на безоплатній і безповоротній основі державою, юридичними, фізичними особами, у тому числі іноземними, та (або) міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для провадження наукової та науково-технічної діяльності, проведення конкретних фундаментальних та (або) прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, зокрема на оплату праці наукових (науково-педагогічних) працівників у рамках їх виконання, за напрямками й на умовах, визначених надавачами гранту [12].

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про культуру” (Документ 2778-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.10.2024) грант – фінансові ресурси, надавані на безповоротній основі суб’єкту, який провадить діяльність у сфері культури, для реалізації культурно-мистецького проекту [11].

У Законі України “Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні” (Документ 601-IV, дію відновлено, поточна редакція – Редакція від 15.11.2024) (ст. 1) міститься таке визначення гранту: грошові кошти (фінансові ресурси), надавані на безоплатній, безпроцентній і безповоротній основі суб’єктам господарювання та фізичним особам за результатами конкурсного відбору, для реалізації програм, проектів, заходів, а також для інституційної підтримки суб’єктів видавничої справи незалежно від форми власності [10].

Для цілей податкового обліку використовують також визначення бюджетного гранту з пп. 14.1.2771 ПКУ (Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 11.12.2024), згідно з яким під цим поняттям розуміють цільову допомогу у вигляді коштів або майна, які надають на безоплатній і безповоротній основі за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги для реалізації проекту або програми у сферах культури, туризму та в секторі креативних індустрій, спорту й інших гуманітарних сферах у порядку, установленому законом [19].

Загалом аналіз законодавчої бази доводить, що правове врегулювання аспектів грантового фінансування в Україні міститься в низці таких основних законодавчих актів:

1. *Господарський кодекс України* (Документ 436-IV, чинний, поточна редакція - Редакція від 15.11.2024) – встановлює основні правові засади господарської діяльності, зокрема підприємництва, в Україні, водночас містить положення щодо державної підтримки суб’єктів господарювання, в тому числі через грантові механізми [4].

2. *Бюджетний кодекс України* (Документ 2456-VI, чинний, поточна редакція - Редакція від 06.12.2024) – визначає порядок використання бюджетних коштів, зокрема тих, що надаються у вигляді грантів або субсидій для підтримки підприємницької діяльності [1].

3. *Податковий кодекс України* (Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 11.12.2024) – надає визначення терміну “бюджетний грант” – цільова допомога у вигляді коштів або майна, що надаються на безоплатній і безповоротній основі за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги для реалізації проекту або програми у сферах культури, туризму та у секторі креативних індустрій, спорту та інших гуманітарних сферах у порядку, встановленому законом. Перелік надавачів бюджетних грантів визначає Кабінет Міністрів України.

Згідно з нормами ПКУ саме бюджетний грант не є об'єктом оподаткування податком на прибуток та податком на додану вартість (ПДВ) [19].

4. *Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні”* (Документ 4618-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 21.12.2024) – визначає правові, економічні та організаційні основи державної підтримки малого та середнього підприємництва, включаючи грантові програми [6].

5. *Закон України “Про державні цільові програми”* (Документ 1621-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023) – визначає правові

основи для розробки та реалізації державних цільових програм, в рамках яких можуть надаватися гранти для підприємців [7].

6. *Постанова КМУ “Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги”* (Документ 153-2002-п, поточна редакція – Редакція від 19.04.2024), якою затверджується *порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги*, в тому числі грантів [22].

7. *Постанова КМУ “Деякі питання надання грантів бізнесу”* (Документ 738-2022-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 12.09.2024) – врегульовує порядок надання грантів: на створення або розвиток власного бізнесу; для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства; для створення або розвитку тепличного господарства; на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей [23].

8. *Міжнародні угоди та договори про надання грантової допомоги*, укладені між урядом України та міжнародними організаціями, такими як Європейський Союз, Світовий банк, USAID та інші.

Таблиця 2

Законодавчі акти для правового врегулювання особливостей грантового фінансування в Україні

Назва нормативного документа	Зміст
Господарський кодекс України (Документ 436-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 15.11.2024)	встановлює основні правові засади господарської діяльності, зокрема підприємництва, в Україні, водночас містить положення щодо державної підтримки суб'єктів господарювання, в тому числі через грантові механізми.
Бюджетний кодекс України (Документ 2456-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.12.2024)	визначає порядок використання бюджетних коштів, зокрема тих, що надаються у вигляді грантів або субсидій для підтримки підприємницької діяльності.
Податковий кодекс України (Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 11.12.2024)	надає визначення терміну “бюджетний грант”.
Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” (Документ 4618-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 21.12.2024)	визначає правові, економічні та організаційні основи державної підтримки малого та середнього підприємництва, включаючи грантові програми.
Закон України “Про державні цільові програми” (Документ 1621-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023)	визначає правові основи для розробки та реалізації державних цільових програм, в рамках яких можуть надаватися гранти для підприємців.
Постанова КМУ “Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги” (Документ 153-2002-п, поточна редакція – Редакція від 19.04.2024)	затверджує порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, в тому числі грантів.
Постанова КМУ “Деякі питання надання грантів бізнесу” (Документ 738-2022-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 12.09.2024)	врегулює порядок надання грантів за урядовою програмою “єРобота”.
Міжнародні угоди та договори про надання грантової допомоги, укладені між урядом України та міжнародними організаціями	врегулюють фінансові, правові та інші аспекти використання ресурсів міжнародної підтримки, зокрема грантів.

На думку дослідників, опосередковано дотичними до врегулювання грантової підтримки підприємців в Україні є низка нормативно-правових актів, які врегульовують питання інституційної підтримки та проектної допомоги, в тому числі представників підприємництва в Україні:

1. Закон України про Український культурний фонд (Документ 1976-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023) – термін “грант інституційної підтримки” розуміється як надання на безоплатній і безповоротній основі фінансових ресурсів юридичним особам усіх форм власності сфери культури, культурно-пізнавального (внутрішнього) туризму, національного музичного продукту та фізичним особам-підприємцям, які здійснюють економічну діяльність за видами, що належать до креативних індустрій, затвердженими Кабінетом Міністрів України з метою забезпечення їх стабільної діяльності та розвитку в умовах дії обмежувальних заходів, зумовлених запровадженням воєнного чи надзвичайного стану, надзвичайної ситуації або карантину, внаслідок яких скасовуються або обмежуються масові заходи або іншим чином прямо або опосередковано обмежується діяльність у сфері культури та креативних індустрій [9].

2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про утворення бюджетної установи “Український ветеранський фонд” (Документ 720-2021-п, чинний, поточна редакція – Прийняття від 14.07.2021) [24].

3. Закон України “Про основні засади молодіжної політики” (Документ 1414-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023) – дає визначення бюджетного гранту у сфері молодіжної політики – цільова допомога у вигляді коштів або майна, що надається на безоплатній і безповоротній основі за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги суб’єктам молодіжної роботи за результатами конкурсного відбору на реалізацію молодіжних проєктів як проєктна або інституційна підтримка [8].

4. Положення про Український ветеранський фонд (м. Київ, 2021 рік. Дійсний з 28.12.2020 по 28.12.2022) – регулює питання допомоги ветеранської спільноти, в тому числі на бізнес-проєкти [20].

Огляд нормативно-правових актів, які регулюють грантову діяльність, дозволив виявити правові бар’єри та прогалини у законодавстві України в сфері грантової підтримки підприємців. До них можна віднести такі ключові аспекти:

1. Невизначеність термінології. Відсутність чітких правових визначень понять “грант” і “грантова підтримка” у законодавстві України. Це може спричинити різночитання й ускладнити процес надання грантів, особливо в міжнародних проєктах. Невизначеність статусу грантових коштів у господарській діяльності підприємств може призвести до складнощів в їх обліку і звітуванні перед податковими органами.

2. Податкові обмеження. Недостатня деталізація податкових пільг для грантових коштів. Хоча Податковий кодекс України передбачає певні пільги для грантових коштів, існують прогалини в його

застосуванні, зокрема в розмежуванні грантів від доходів підприємства. Гранти часто оподатковуються як звичайний дохід, що робить їх менш привабливими для підприємців, особливо на початкових етапах розвитку бізнесу.

3. Бюрократичні процедури. Складність процедур отримання та звітування за гранти, що надані через державні програми. Велика кількість документів та вимог часто ускладнює доступ до грантів для малих підприємств, які не мають ресурсів для проходження всіх етапів бюрократичної процедури. Невизначені терміни ухвалення рішень щодо надання грантів і затримки з фінансуванням призводять до втрати інтересу до участі в грантових програмах.

4. Відсутність ефективного моніторингу і контролю, закріпленого на законодавчому рівні. Відсутність механізмів моніторингу використання грантових коштів на всіх етапах проєкту. Зазначене створює ризики для зловживань з боку як отримувачів грантів, так і органів, що здійснюють розподіл фінансування. Нерідко грантоотримувачі уникають аудиторських перевірок по факту використання грантових ресурсів, у той час, коли грантодавець не зобов’язав це зробити в обов’язковому порядку. Зазначене ускладнює звітність і робить систему менш прозорою.

5. Незахищеність прав грантоотримувачів. Відсутність чітких механізмів захисту прав грантоотримувачів у випадку непередбачених обставин, таких як економічні кризи або зміни в законодавстві, які можуть ускладнити реалізацію проєкту. Недостатній правовий захист у випадках дискваліфікації або оскарження рішень щодо надання грантів.

З огляду на існуючі прогалини вважаємо, що для покращення ситуації в сфері законодавчо-нормативного забезпечення грантової підтримки підприємництва необхідними заходами є:

– прийняття окремого рамкового законодавства про грантову підтримку підприємців, яке б усувало правові бар’єри, вносило б чіткість у вживанні відповідної термінології і визначенні термінів та врегульовувало б порядок і умови надання грантів;

– удосконалення податкового законодавства щодо оподаткування грантових коштів шляхом визначення особливих (пільгових) умов та порядку звільнення грантових коштів від оподаткування;

– спрощення бюрократичних процедур отримання та звітності за гранти шляхом впровадження єдиної електронної платформи для подачі заявок на гранти, ведення документації та звітності, а також забезпечення інтеграції платформи з іншими державними системами, щоб уникнути дублювання документів і досягнути зменшення кількості деяких довідок.

Поряд із інституційними та правовими умовами розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні важливе місце займає інформаційне забезпечення реалізації грантових програм.

Доцільно зазначити, що в Україні досі на державному рівні немає розробленої єдиної платформи, на якій потенційні грантоодержувачі могли б ознайомитися з пропозицією грантів і віднайти актуальний грант для своїх потреб. Водночас існує низка ресурсів, які ситуативно використовуються представниками громадського сектору, влади та бізнесу для ознайомлення з актуальними грантовими пропозиціями. Сьогодні поширеними у використанні є такі грантові інформаційні платформи:

1. Національна платформа консалтингової компанії “Центру розвитку «ЧАС ЗМІН» – містить інформацію про грантові програми для різних галузей. На ресурсі розміщується актуальний контент про можливості отримання грантів для представників бізнесу, громадського сектору, територіальних громад, науковців, освітян, медиків тощо. Платформа публікує інформацію про актуальні грантові програми, конкурси та тендери для неурядових організацій, підприємців, представників влади та муніципалітетів. Загалом інформація включає деталі про умови участі, дедлайни, обсяги фінансування та вимоги до заявників [38].

2. Громадський Простір – це українська платформа, що спеціалізується на наданні інформації про громадські організації, проекти, можливості фінансування, гранти та інші ресурси для розвитку громадянського суспільства в Україні. Вона є цінним джерелом інформації для неурядових організацій (НУО), активістів, донорів та інших зацікавлених сторін [5].

3. Ресурсний центр “ГУРТ” – це українська платформа, створена для підтримки та розвитку громадянського суспільства в Україні. Вона забезпечує організації та активістів доступом до різноманітних ресурсів, інформації та можливостей, що сприяють реалізації їхніх ініціатив та проектів [29].

4. Велика Ідея – це українська платформа соціальних інновацій, яка допомагає організаціям, активістам та підприємцям знайти ресурси для реалізації своїх проектів. Вона надає доступ до інформації про гранти, можливості фінансування та інші ресурси, спрямовані на підтримку соціально значущих ініціатив [3].

5. Портал Дія.Бізнес – це українська платформа, створена Міністерством цифрової трансформації України для підтримки підприємців та малого і середнього бізнесу (МСБ). Платформа пропонує широкий спектр послуг та інформації, включаючи доступ до грантів, можливостей фінансування, освітніх ресурсів та консультацій [21].

6. Національна платформа МСБ – це українська ініціатива, спрямована на підтримку та розвиток малого та середнього підприємництва. Платформа надає інформацію про гранти, можливості фінансування, освітні ресурси та консультації, що сприяють підприємцям у реалізації їхніх бізнес-ініціатив [18].

Водночас, як свідчить практика грантового фінансування, нині ще на законодавчому рівні залишаються неврегульованими аспекти централізованого інформування підприємців про доступні для них гранти. Незважаючи на те, що портал

Дія.Бізнес [21] містить інформацію про всі урядові гранти, а також деякі можливості міжнародних програм, багато підприємців не отримують необхідних новин про грантові програми широкого спектра походження, як-от Європейського Союзу, США, Канади, Великобританії тощо. Варто відзначити і слабку комунікацію з бізнесом та інформаційно-роз'яснювальну роботу про гранти з боку державних органів.

Для вирішення цієї проблеми доцільно звернутися до міжнародного досвіду. У багатьох країнах існують інформаційні платформи на національному рівні, які полегшують доступ підприємців до актуальної інформації про гранти. Ці платформи відіграють важливу роль у підтримці малого бізнесу та інноваційних підприємств, забезпечуючи прозорий і зручний доступ до грантових програм, конкурсів та інших форм фінансової допомоги. Ось огляд деяких платформ:

1. США: Грантс.Гов (Grants.gov) – це урядова платформа, яка об'єднує інформацію про всі федеральні гранти, доступні в США. Платформа дозволяє підприємцям, неприбутковим організаціям, дослідникам і іншим аплікантам легко знаходити гранти за галузями, державними агенціями та регіонами. Grants.gov також пропонує інструкції та інструменти для подачі заявок [41].

2. Європейський Союз: Європейський портал фінансування та тендерів (EU Funding & Tenders Portal) – цей портал є офіційною платформою ЄС, де публікуються всі грантові програми, доступні в межах Європейського Союзу. Окрім інформації про гранти, платформа містить розділи для консультацій, рекомендації щодо підготовки заявок та приклади успішних проектів [26].

3. Канада: Канадська бізнес-мережа (Canada Business Network (CBN)) – це національна платформа, яка об'єднує урядові грантові програми та інформаційні ресурси для підприємців. Платформа пропонує інформацію про фінансування, інноваційні програми, доступні ресурси для стартапів, а також інструменти пошуку грантів для підприємств будь-якого розміру. Окрім баз даних, CBN надає консультації щодо підготовки грантових заявок та можливостей фінансування для конкретних секторів, наприклад для стартапів у галузі технологій або екології [39].

4. Велика Британія: Інновації Великобританії (Innovate UK) – це платформа, що спеціалізується на підтримці підприємництва у Великій Британії, надаючи інформацію про гранти, позики та конкурси для стартапів та МСП. Innovate UK активно співпрацює з регіональними організаціями, щоб створити єдину мережу підтримки для підприємців на різних етапах розвитку. Платформа пропонує користувачам персоналізовані рекомендації на основі їхнього бізнес-профілю, а також навчальні матеріали щодо правильного заповнення грантових заявок [42].

5. Австралія: Грантконект (GrantConnect) – це центральний урядовий ресурс для пошуку грантів, який забезпечує прозорий доступ до інформації

про актуальні фінансові програми від державних агентств Австралії. Користувачі можуть налаштувати персоналізовані сповіщення, щоб оперативно отримувати інформацію про нові перспективи. Також GrantConnect містить інструкції та рекомендації для написання грантових заявок, щоб підприємцям краще підготуватися до подачі [40].

Враховуючи міжнародний досвід, вважаємо доцільним в Україні на національному рівні:

1. Створити єдиний інформаційний ресурс, який би слугував агрегатором для збору та представлення інформації про актуальні грантові програми національного, міжнародного та регіонального рівнів.

2. Запровадити персоналізовані рекомендації для пошукачів грантових можливостей, надаючи покрокові алгоритми з підбору актуальних грантів та розробки конкурентоздатних грантових проектів. Це доцільно імплементувати в новостворену єдину інформаційну платформу.

3. Забезпечити пошукачів грантів консультаційною підтримкою щодо адаптації своєї потреби чи проблеми під пріоритети грантодавців та підготовки заявок.

4. Інтенсифікувати процес забезпечення прозорості та доступності інформації про грантові програми на єдиному національному ресурсі шляхом надання детальних інструкцій із написання заявок, звітування та використання коштів.

5. Створити національний координаційний орган для співпраці з міжнародними донорами та забезпечити комунікаційний місток між грантодавцями та потенційними заявниками. Такою інституцією може бути новостворений Центр підтримки грантів при Кабінеті Міністрів України.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Рівень інституційно-правових умов та інформаційного забезпечення розвитку грантового фінансування підприємницької діяльності в Україні має певні недоліки, які варто усунути, щоб забезпечити ефективність застосування цього фінансового інструменту для зміцнення бізнесу. З метою подолання правових бар'єрів необхідно розробити окреме законодавство, яке регулюватиме грантову підтримку підприємців та чітко визначатиме терміни та умови надання грантів. Важливим кроком також є вдосконалення податкового законодавства з вивільненням грантових коштів від оподаткування, а також спрощення бюрократичних процедур, пов'язаних із отриманнями грантами. Міжнародний досвід демонструє, що створення єдиної інформаційної платформи є ключовим фактором для ефективної комунікації з підприємцями. Такі ресурси забезпечують прозорий доступ до грантових можливостей та підвищують обізнаність підприємців про доступні програми, надаючи їм підтримку на кожному етапі процесу подачі. Застосування цих підходів дозволило би покращити систему інформування підприємців. Загалом, незважаючи на наявність певних прогалин в інституційно-правових та інформаційних умовах

розвитку грантового фінансування в Україні, розвиток грантової підтримки має великий потенціал, а вдосконалення дозволить підприємцям раціональніше використовувати цей інструмент для покращення ефективності власного бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України. Документ 2456-VI, чинний, поточна редакція - Редакція від 06.12.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>'.

2. Войтко В., Кудіна О., Серікова Т. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення грантів як альтернативних джерел фінансування підприємств. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки).* 2019. № 24. С. 81-89. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2019.24.81>.

3. Велика Ідея. URL: <https://biggggidea.com/>.

4. Господарський кодекс України. Документ 436-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 15.11.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

5. Громадський Простір. URL: <https://www.prostir.ua/>.

6. Закон України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні". Документ 4618-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 21.12.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

7. Закон України "Про державні цільові програми". Документ 1621-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>.

8. Закон України "Про основні засади молодіжної політики". Документ 1414-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.

9. Закон України "Про Український культурний фонд". Документ 1976-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19>.

10. Закон України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні". Документ 601-IV, дію відновлено, поточна редакція – Редакція від 15.11.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15#Text>.

11. Закон України "Про культуру". Документ 2778-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.10.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.

12. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”. Документ 848-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 15.11.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

13. Кобеля-Звір М. Я. Аналіз інтернет-ресурсів для пошуку грантів. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 75. С. 81-85. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1519>.

14. Лойко В. В., Александров Б. В. Підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1(11). С. 228-237.

15. Кобеля-Звір М. Я., Вовчак О. Д. Гранти програми Fintpartnership для підтримки фінсько-українських проєктів довгострокового ділового партнерства. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2024. № 2 (74). С. 155-161. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/3077>.

16. Кобеля-Звір М. Я., Вовчак О. Д. Грантово-кредитні інструменти підтримки бізнесу в умовах війни. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 1 (06). С. 27-32. URL: <https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/82>.

17. Якимчук Н. Я. Особливості правового регулювання відносин в сфері надання бюджетних грантів. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Вип. 3. С. 69-76. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2023/15.pdf.

18. Національна платформа малого та середнього бізнесу. Громадська спідка об'єднань МСБ. URL: <https://platforma-msb.org/>.

19. Податковий кодекс України. Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція - Редакція від 11.12.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

20. Положення про Український ветеранський фонд. м. Київ, 2021 рік. Дійсний з 28.12.2020 по 28.12.2022. *Міністерство у справах ветеранів України*. URL: https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%BE%D0%B2_%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf.

21. Дія.Бізнес. : портал. URL: <https://business.diia.gov.ua/>.

22. Постанова Кабінету Міністрів України “Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги”. Документ 153-2002-п, поточна редакція – Редакція від 19.04.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>.

23. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання надання грантів бізнесу”.

Документ 738-2022-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 12.09.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>.

24. Постанова Кабінету Міністрів України “Про утворення бюджетної установи «Український ветеранський фонд»”. Документ 720-2021-п, чинний, поточна редакція – Прийняття від 14.07.2021. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-2021-%D0%BF#Text>.

25. “єРобота”. URL: <https://erobota.diia.gov.ua/>.

26. EU funding programmes. *European Commission: An official website of the European Union*. URL: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_en.

27. Програми ПРООН. *UNDP: United Nations Development Programme*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine>.

28. Револьверний фонд. *Це крафт*. URL: <https://itscraft.com.ua/revolverniy-fond-tse-kraft/>.

29. ГУРТ : портал. URL: <https://gurt.org.ua/>.

30. Стешенко О. Д., Мозговий Є. В. Грантове фінансування як запорука стабільності бізнесу. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 8. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/34/30>.

31. Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/>.

32. Український культурний фонд. URL: <https://ucf.in.ua/>.

33. Український соціальний венчурний фонд. URL: <https://www.usv.fund/>.

34. УФС : Український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua/>.

35. Фонд “МХП – Громаді”. URL: <https://mhp-gromadi.org.ua/>.

36. Фонд Віктора Пінчука. URL: <https://pinchukfund.org.ua/>.

37. Zagoriy Foundation : фонд. URL: <https://zagoriy.foundation/>.

38. Центр розвитку “ЧАС ЗМІН”. URL: <https://chaszmin.com.ua/>.

39. Canada Business Network. URL: <https://www.canadabn.ca/>.

40. GrantConnect. Australian Government. URL: <https://www.grants.gov.au/>.

41. Grants.gov. : An official website of the United States government. URL: <https://grants.gov/>.

42. Innovate UK. *UK Research and Innovation*. URL: <https://www.ukri.org/councils/innovate-uk/>.

REFERENCES

1. Biudzhetniy kodeks Ukrainy. Dokument 2456-VI, chynnyj, potochna redaktsiia - Redaktsiia vid 06.12.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

2. Vojtko V., Kudina O. and Sierikova T. (2019), Problemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennia

hrantiv iak al'ternatyvnykh dzherel finansuvannia pidprijemstv. *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivs'kyj politekhnichnyj instytut" (ekonomichni nauky)*, № 24, s. 81-89, available at: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2019.24.81>.

3. Velyka Ideia, available at: <https://bigggidea.com/>.

4. Hospodars'kyj kodeks Ukrainy. Dokument 436-IV, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 15.11.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

5. Hromads'kyj Prostir, available at: <https://www.prostir.ua/>.

6. Zakon Ukrainy “Pro rozvytok ta derzhavnu pidtryмку maloho i seredn'oho pidprijemnytstva v Ukraini”. Dokument 4618-VI, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 21.12.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

7. Zakon Ukrainy “Pro derzhavni tsil'ovi prohramy”. Dokument 1621-IV, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 31.03.2023. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>.

8. Zakon Ukrainy “Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky”. Dokument 1414-IX, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 31.03.2023. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.

9. Zakon Ukrainy “Pro Ukrains'kyj kul'turnyj fond”. Dokument 1976-VIII, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 31.03.2023. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19>.

10. Zakon Ukrainy “Pro derzhavnu pidtryмку knyhovydavnychoi spravy v Ukraini”. Dokument 601-IV, diiu vidnovleno, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 15.11.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15#Text>.

11. Zakon Ukrainy “Pro kul'turu”. Dokument 2778-VI, chynnyj, potochna redaktsiia - Redaktsiia vid 06.10.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.

12. Zakon Ukrainy “Pro naukovu i naukovotekhnichnu diial'nist'”. Dokument 848-VIII, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 15.11.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

13. Kobelia-Zvir, M. Ya. (2024), Analiz internet-resursiv dlia poshuku hrantiv. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky.*, № 75, c. 81-85, available at: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1519>.

14. Lojko, V. V. and Aleksandrov, B. V. (2023), Pidtryмка ta rozvytok maloho ta seredn'oho biznesu v Ukraini v umovakh vijny. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*, № 1(11), s. 228-237.

15. Kobelia-Zvir, M. Ya. and Vovchak, O. D. (2024), Hranty prohramy Finnpartnership dlia pidtryмки fins'ko-ukrains'kykh proektiv dovhostrokovoho dilovoho partnerstva. *Naukovi pratsi Mizhrehional'noi Akademii upravlinnia personalom. Ekonomichni nauky.*, № 2 (74), s. 155-161, available at: <https://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/3077>.

16. Kobelia-Zvir, M. Ya. and Vovchak, O. D. (2024), Hrantovo-kredytni instrumenty pidtryмки biznesu v umovakh vijny. *Transformatsijna ekonomika*, № 1 (06), s. 27-32, available at: <https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/82>.

17. Yakymchuk, N. Ya. (2023), Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання vidnosyn v sferi nadannia biudzhetykh hrantiv. *Juris Europensis Scientia*, vyp. 3, s. 69-76, available at: http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2023/15.pdf.

18. Natsional'na platforma maloho ta seredn'oho biznesu. Hromads'ka spidka ob'iednan' MSB, available at: <https://platforma-msb.org/>.

19. Podatkovyj kodeks Ukrainy. Dokument 2755-VI, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 11.12.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

20. Polozhennia pro Ukrains'kyj veterans'kyj fond. m. Kyiv, 2021 rik. Dijsnyj z 28.12.2020 po 28.12.2022. *Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy*, available at: https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%BE%D0%B2_%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf.

21. Diia.Biznes. : portal, available at: <https://business.diia.gov.ua/>.

22. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro stvorennia iedynoi systemy zaluchennia, vykorystannia ta monitorynhu mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy”. Dokument 153-2002-p, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 19.04.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>.

23. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Deiaki pytannia nadannia hrantiv biznesu”. Dokument 738-2022-p, chynnyj, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 12.09.2024. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>.

24. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro utvorennia biudzhetnoi ustanovy «Ukrains'kyj veterans'kyj fond»”. Dokument 720-2021-p, chynnyj, potochna redaktsiia – Pryjniattia vid 14.07.2021. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-2021-%D0%BF#Text>.

25. “ieRobota”, available at: <https://erobota.diia.gov.ua/>.

26. EU funding programmes. *European Commission: An official website of the European Union*, available at: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_en.

27. Prohramy PROON. *UNDP: United Nations Development Programme*, available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine>.

28. Revol'vernij fond. *Tse kraft*, available at: <https://itscraft.com.ua/revolvernij-fond-tse-kraft/>.

29. HURT : portal, available at: <https://gurt.org.ua/>.

30. Steshenko, O. D. and Mozghovij, Ye. V. (2024), Hrantove finansuvannia iak zaporuka stabilnosti biznesu. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, № 8, available at: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/34/30>.

31. Ukrain'skyj veterans'kyj fond, available at: <https://veteranfund.com.ua/>.

32. Ukrain'skyj kul'turnyj fond, available at: <https://ucf.in.ua/>.

33. Ukrain'skyj sotsial'nyj venchurnyj fond, available at: <https://www.usv.fund/>.

34. UFS : Ukrain'skyj fond startapiv, available at: <https://usf.com.ua/>.

35. Fond “MKhP – Hromadi”, available at: <https://mhpgromadi.org.ua/>.

36. Fond Viktora Pinchuka, available at: <https://pinchukfund.org/ua/>.

37. Zagoriy Foundation : fond, available at: <https://zagoriy.foundation/>.

38. Tsentr rozvytku “ChAS ZMIN”, available at: <https://chaszmin.com.ua/>.

39. Canada Business Network, available at: <https://www.canadabn.ca/>.

40. GrantConnect. Australian Government., available at: <https://www.grants.gov.au/>.

41. Grants.gov. : An official website of the United States government, available at: <https://grants.gov/>.

42. Innovate UK. UK Research and Innovation., available at: <https://www.ukri.org/councils/innovate-uk/>.

Стаття надійшла до редакції 03 грудня 2024 року